

Donderdag 17 juni 1915 – ochtendeditie

Londen, 16 juni. Bericht van generaal French:

Bij Ieper hebben wij met goed gevolg de stelling van de vijand ten noorden van Hooge aangevallen en de hele eerste linie loopgraven bezet op een front van duizend meter, zomede een deel van de tweede linie. Wij maakten 157 gevangenen. Een Duitse tegenaanval werd met gevoelige verliezen afgeslagen.

Berlijn, 16 juni. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Opnieuw hebben de Fransen en Engelsen naar aanleiding van Russische nederlagen gisteren op verscheidene plaatsen van het westelijk front met sterke strijdkrachten aangevallen. Het is de Engelsen gelukt, bij Ieper onze stelling ten noorden van de vijver van Bellewaarde ietwat achteruit te dringen. Er wordt daar nog gevochten.

Men meldt ons uit Oostburg dat van dinsdagavond tot woensdagochtend half zeven onafgebroken hevige kanongebulder is gehoord uit westelijke richting. Even over 12 uur vloog hoog boven Oostburg een vliegmachine van onbekende nationaliteit van het westen naar het oosten.

Donderdag 17 juni 1915 – avondeditie

Aan de Belgische grens.

De territoriale bevelhebber in Zeeland maakt het volgende bekend:

Het is aan iedereen verboden zich zonder bepaalde noodzakelijkheid binnen een afstand van 50 meter van de grens op te houden, welke

noodzakelijkheid echter niet altijd behoeft te blijken uit een door een militair commandant afgegeven vergunningsbewijs. Het is verboden, zowel van als naar België de grens te passeren langs andere dan de heerbanen en de door de directie der belastingen aangewezen wegen. Overtreding wordt gestraft met drie maanden hechtenis. Door deze verordening vervallen alle andere.

Op aanzegging van militaire zijde moeten alle duivenhokken worden opengezet en moet toegelaten worden dat de duiven worden onderzocht. Overtreding wordt gestraft met gevangenis van drie maanden of boete tot fl. 300.

Parijs, 16 juni. Het officiële avondbericht luidt:

Ten noorden van Ieper hebben de Engelse troepen een linie loopgraven genomen.

Oostburg, 17 juni. Aanhoudend hoort men uit westelijke richting hevig kanongebulder en daar tussendoor zware knallen. Ook op de kust werd heden geschoten.

De getallen van de wereldoorlog.

In een reeks van aanschouwelijke tabellen wordt in Ueber Land und Meer deze geweldige oorlog in cijfers ontleed.

Niet minder dan 21.300.000 man staan in het veld tegenover elkaar. Aan de zijde van den entente 12.820.000 en van de centrale mogendheden 8.950.000 man. De vijand beschikt over 113 linesschepen, 87 pantserkruisers, 128 kleine kruisers, 704 torpedoboten, 179 duikboten en 231 andere schepen. Duitsland en Oostenrijk hebben 56 linesschepen, 17 pantserkruisers, 56 kleine kruisers, 358 torpedoboten, 40 duikboten (het aantal nieuwe Duitse

duikboten is onbekend) en 139 andere schepen. Totaal dus 2108 eenheden, waarvan 666 in Engeland, 415 in Duitsland.

De dagelijkse oorlogskosten van de tien staten, die thans aan de strijd deelnemen, bedragen 169 miljoen mark. Van het begin van de oorlog tot de 1^e april waren de oorlogskosten 40 miljard mark (Italië natuurlijk niet inbegrepen). Voor een geheel jaar zou er dus ten minste zestig miljard mark nodig zijn. In goud wegen deze 60 miljard 24 miljoen kg. De gehele goudproductie ter wereld in de afgelopen 500 jaar bedroeg slechts 15 miljoen kg. De dagelijkse oorlogskosten voor Duitsland zijn 33 miljoen mark. De hele oorlog van 1870/71 kostte niet zo veel als men nu in veertig dagen uitgeeft. Engeland betaalt, de koloniën niet meegerekend, ook ongeveer 33 miljoen mark per dag. In drie maanden heeft Engeland evenveel uitgegeven als de Boerenoorlog dit land kostte in twee jaar en zeven maanden.

Uit België.

Uit Brussel wordt aan het Belgisch informatiebureau gemeld:

Kardinaal Mercier heeft aan de geestelijkheid en aan de gelovigen een nieuwe pastorale brief gericht, waarvan het laatste gedeelte in het bijzonder belangrijk is, omdat er een onderwerp in behandeld wordt, dat in verband staat met de belangrijke wereldgebeurtenissen van het ogenblik. Dat gedeelte luidt:

“Holland, Engeland, Ierland en Schotland, Frankrijk, Zwitserland, bieden sinds vele maanden een schuilplaats aan meer dan een half miljoen Belgische vluchtelingen en hebben de beste zorgen voor hen, om hun de verbanning minder droef te maken. Van de 7 miljoen Belgen, die hun geboortegrond niet verlaten hebben of in hun land zijn teruggekeerd, zijn er ongeveer anderhalf miljoen, die niet in hun eigen behoeften en bestaan kunnen voorzien. Maar onder onze

landgenoten waren er mannen, die de gave van organisatie hadden en die met een onbaatzuchtigheid, waaraan wij hier gaarne hulde brengen, de behoeftige Belgen, nl. een vijfde van de natie, voor ellende en hongersnood hebben gespaard. Ik wilde, dat ik de namen kon noemen van al degenen, wie hun initiatief, hun liefdadigheid, hun bescherming, het recht geeft een ereplaats in onze nationale archieven in te nemen.¹

Sinds het uitbreken van de oorlog heeft zich te Brussel een plaatselijk comité gevormd, dat bij het bezetten van onze provincies het Nationaal steun- en voedingscomité is geworden. De onkosten, waarvoor het stond, beliepen ongeveer tien miljoen per maand; daarbij was alle verbinding tussen het verarmde België en de buitenwereld afgesneden en bekommerden de vreemde naties zich meestal om het vergroten van eigen voorraad. Ondanks dit alles, dank zij de hoge bescherming van Spanje en de krachtige hulp van de Verenigde Staten, is het aan het Nationaal Comité gelukt de levensmiddelen, die nodig zijn voor onze voeding, in ons land in te voeren en deze op hun ware bestemming te doen komen.

---

¹ De namen van de grondleggers van dit werk zijn de heren Ernest Solvay, Adolphe Max, Jean Jadot, Emile Franqui, Emanuel Janssen. De gezanten van Spanje en van de Verenigde Staten te Brussel en de gezanten van Spanje en van de Verenigde Staten te Londen, schonken hun bescherming en hun steun aan het initiatief van de Belgische heren.

M. H. Hoover is te Londen de voorzitter en de spil van de "Commission for Relief in Belgium".

Wat de giften betreft, die reeds op het ogenblik de 100.000.000 F te boven gaan, deze zijn niet te danken aan de buitengewone gulheid van een miljardair, maar vertegenwoordigen voor het grootste gedeelte de mildheid van het ganse Amerikaanse volk.

Het volk, dat iedere mogen, door een bijna automatische uitdelingsdienst – want zo goed is deze geregeld – zijn rantsoen meel ontvangt, zoekt misschien achter de weldaad, waarvan het geniet, niet meer de hand van zijn weldoener. En toch, mijn broeders, was men ons deze hulp niet schuldig; de mannen met initiatief, die deze hulp gevraagd hebben, en het Amerikaanse volk, wiens gulheid ons die hulp verleent, hebben recht op onze nationale dankbaarheid. U zult iedere week een dag, de dinsdag bv., willen voorbehouden om u door uw gebeden, door het offer van uw boetedoening, van uw arbeid en van uw zorgen, te kwijten van uw verplichtingen jegens hen.

Sedert het begin van de oorlog hebben gluiperige, boze, verraderlijke personen hardnekkig getracht het gerucht te doen ingang vinden, als zouden de overleden Paus, Pius X, en onze Heilige Vader, Benedictus XV, de tegenwoordige paus, onze vijanden financieel of moreel gesteund hebben en uit zwakte het recht van het Belgische volk miskend hebben. Laster, mijn broeders, dit is snode lastertaal! Het eenvoudige, goede, grootmoedige hart van Pius X kon niet koesteren, ik zeg niet een snoodheid, maar een schijn van welwillendheid voor de onrechtvaardigheid, al was deze zegevierend. De waarheid is, dat de edele grijsaard van smart gestorven is bij het zien van de moordende oorlogen, die de Europese natiën verscheurden; en de voorzienigheid liet hem geen tijd om openlijk uiting te geven aan de heilige afschuw, die deze bloedige liederlijkheid hem inboezemde.

Wat onze Heilige Vader, Paus Benedictus XV, betreft, wat zou hij nog meer voor ons kunnen doen dan hetgeen hij gedaan heeft?

Zijn allereerste pauselijke zegen was voor ons; het heeft hem liefd mij op te dragen u die zegen en zijn naam over te brengen. Tweemaal, een eerste keer samen met enkele leden van het Heilig

College, en nu enkele dagen geleden voor de tweede keer, heeft hij aan België een milde gift willen geven, ondanks het gebrek aan middelen en de stremming van de instelling van de St.-Pieterspenning. Hij heeft de vaderlijke goedheid gehad, ons twee voor u bestemde opwekkende brieven te sturen, zonder nog van een persoonlijke brief te spreken, waarin hij, met de innigste tederheid, ons moed trachtte in te spreken in zeer moeilijke ogenblikken, gedurende de eerste dagen van januari. Voeg daaraan toe zijn krachtige en edele toespraak op de kardinaalsvergadering, op 22 januari; zijn antwoorden op de telegrammen van de koning der Belgen en van onze regering; zijn antwoord aan minister van den Heuvel, geaccrediteerd bij de Heilige Stoel, de steun, die hij ons verleent, door de tussenkomst van diegene, die hem met zoveel waardigheid en toewijding bij ons vertegenwoordigt, zijn nuntius te Brussel. En als, na zovele en zulke tekenende betuigingen van "zijn meest bijzondere voorliefde", België nog niet tevreden is, dan vrees ik dat een overdreven kinderlijke liefde het tot de zonde van geestelijke gulzigheid zal slepen.

Vertrouwen, hechter dan ooit tevoren, in de zekere verlossing van ons geliefde vaderland."

Duitse oorlogsliteratuur over België.

Brussel, 14 juni

Wanneer wij onze beschouwing der reeks geschriften, waarin het Vlaamse vraagstuk van Duitse zijde besproken wordt, voortzetten, vinden wij allereerst nog twee boekjes, die deze kwestie in haar geheel behandelen.

Beide komen uit de kringen der in deze tijden zo vruchtbare Hamburgse professorenwereld, welke reeds een twaalftal brochures

over de meest uiteenlopende oorlogsvraagstukken deed verschijnen. Het eerste, van de hand van prof. Th. Deneke, is getiteld: Sprachverhältnisse und Sprachgrenze in Belgien und Nordfrankreich; het andere, Das Belgische Problem, is van prof. Conrad Borchling.

Prof. Deneke beziet het Vlaamse vraagstuk van geografische en statistische kant en behandelt achtereenvolgens de taalverhoudingen in België, de huidige loop der taalgrens en de veranderingen die deze ondergaan heeft. Hij doet dit alles gesteund op de jongste statistieken en weet de cijfers op zeer sprekende wijze te groeperen en daaruit belangrijke gevolgtrekkingen te maken, welke velen een wezenlijk nieuwe kijk op het Belgische talenvraagstuk zullen geven.

Ook hij werd door de tijdsomstandigheden geleid tot zijn onderzoek en deelt ons dat in de aanhef van zijn boekje met de volgende woorden mee. Het toekomstige lot, zegt hij, van de Zuidelijke Nederlanden, die sedert 1830 de naam Koninkrijk België dragen, zal tegelijk met dat van het aangrenzend Noord-Franse gebied door de tegenwoordige grote oorlog beslist worden. Met geweldige krachtsontwikkeling, met zware offers van beide zijden wordt er gestreden om deze tussen het Kanaal en de Maas liggende streken te veroveren of te behouden. Hier, waar zo talrijke bloedige veldslagen der Europese mogendheden in vorige eeuwen werden gestreden, zullen, naar het schijnt, ook ditmaal de gewichtigste beslissingen vallen, en het is te voorzien dat, als gevolg van deze grote worsteling, ingrijpende wijzigingen in de tegenwoordige machts- en bezitsverhoudingen in dit gebied zullen plaats hebben. Daar nu Duitsland, gaat prof. Deneke voort, in dit alles zulk een rol speelt, moeten wij Duitsers nagaan in hoeverre de bestaande nationale verhoudingen in België en Noord-Frankrijk voor ons gunstig of ongunstig zijn, en in hoeverre zij het nastreven van ons doel zullen vergemakkelijken of bemoeilijken.

Een direct antwoord op deze vraag geeft de hoogleraar ons niet, maar aangezien hij de Vlamingen als behorend tot de grote Duitse familie beschouwt, bevredigt de conclusie waar hij toe komt, dat het Vlaams zich in België krachtig blijft ontwikkelen, hem reeds voldoende, en meent hij daaruit reeds te mogen besluiten, dat “die bestehenden nationale Verhältnisse der besprochenen Länder günstig für uns liegen.”

De conclusies, waartoe prof. Deneke na onderzoek komt, geef ik hier dan ook even weer, daar zij voor de juiste kennis van zijn werk van groot belang zijn; hij vat ze samen in drie stellingen.

1. De Nederduitse (Vlaamse) taal is zich in België, ondanks de hinderpalen, welke de regering haar voortdurend in de weg legt, krachtig aan het ontwikkelen; het getal der Vlaamssprekenden heeft zich in de laatste tijd veel sterker vermeerderd, dan dat der Waals-Frans spreken. De Hoogduitse taal heeft eveneens een kleine toeneming te boeken.
2. De Germaans-Romaanse taalgrens heeft overal, waar de volkstalen in plattelandsdistricten onder niet al te ongunstige omstandigheden tegenover elkaar stonden, in de loop der eeuwen maar geringe wijzigingen ondergaan, welke evenwel bijna uitsluitend winst voor het Romaanse, verlies voor het Germaanse taalgebied betekenden. Eerst sedert de laatste twintig jaar heeft het Vlaams door arbeidersverhuizingen enige veroveringen gemaakt.
3. Overal, waar de levensvoorwaarden der talen ongelijk waren, waar politieke en andere machtsmiddelen uitsluitend in dienst van het Frans gesteld werden, en voornamelijk daar, waar de volksschool haar grote invloed uitsluitend aan het Frans dienstbaar maakte, heeft het Nederduits zware verliezen geleden; zo ging het gebied aan de kust van het Kanaal van

Boulogne tot Duinkerken en in het land in Aire verloren, zo ging onlangs de meerderheid van de in het Vlaamse taalgebied gelegen hoofdstad Brussel naar het Frans over.

Zonneklaar blijkt hieruit, dat ook voor prof. Deneke het Vlaams van Duitse zijde gesteund moet worden, en hij van versterking van het Vlaamse taalgebied gunstige gevolgen voor het gehele “Deutschtum” verwacht.

Het werkje van prof. Borchling is een voordracht, gehouden op 9 oktober 1914, op het ogenblik dat, zoals hij zelf het uitdrukt, “die stolze Scheldestadt im Begriff (war), unserer schweren Artillerie und dem todesmutigen Vorwärtsstürmen unserer deutschen Truppen zu erliegen”. Deze voordracht is hoofdzakelijk van historische aard en bevat een kort, maar zeer goed overzicht van het Vlaamse taalgebied door alle eeuwen heen. Ook hieruit wens ik enkele punten naar voren te brengen.

Ook hier weer de opmerking: het nationaliteitenvraagstuk in België stelt ons, als tegenwoordige heren van het land, voor in hoge mate praktische vragen. Hoe zullen wij deze kwesties oplossen zonder de gerechtvaardigde aanspraken der Vlamingen te schaden en zonder tevens de natuurlijke beschavingsbanden van het Waalse deel van het land met Frankrijk geheel af te breken?

Het spreekt welhaast vanzelf, dat in het geschiedkundig overzicht de invloed van het Duitse rijk, vooral in de middeleeuwen, zeer overschat wordt; wij zijn daaraan van de zijde der Duitse geschiedkundigen, vooral in de laatste jaren gewend; echter is het hier de plaats niet het overdrevene van deze wijze van voorstellen aan te tonen. Voor ieder, die maar enigszins van de Nederlandse geschiedenis op de hoogte is, weerspreken de feiten deze opvatting vanzelf.

Alleen het slot van prof. Borchling's brochure wil ik hier nog weergeven. Slechts een volslagen idealist, heet het daar, kan aannemen, dat de ware gelijkheid der talen ooit in het kader van het koninkrijk België had kunnen passen. Ieder onpartijdig beoordelaar zal er van overtuigd zijn, dat het verder voortbestaan van België na de oorlog onder de oude vormen, ten spijt van alle politieke successen der Vlamingen, toch ten slotte de zekere ondergang van hun Germaanse volkskarakter zou betekenen. Wanneer echter Duitsland bij het sluiten van de vrede een woord mee zal mogen spreken over de toekomst van België, dan moet in ieder geval de onzalige verbinding tussen het Waalse en het Vlaamse volksdeel opgeheven worden.

Aangezien het meest voor de hand liggende middel, het hechten van de Vlaamse provincies aan Holland, op het ogenblik niet meer in aanmerking komt (de Hollanders zelf willen niets van deze gebiedsuitbreiding weten), blijven slechts twee wegen over: Vlaanderen, Brabant en Limburg moeten verenigd worden tot een zelfstandige Nederduitse staat, met Antwerpen als hoofdstad, of, wanneer strategische noodzakelijkheden ons er toe zouden dwingen het Belgische grondgebied, dat vooruitgeschoven bolwerk zowel tegen Engeland als Frankrijk, ook na de oorlog nog geruime tijd vast te houden, dan zou in ieder geval een strenge administratieve scheiding van de beide helften van België nodig zijn. Prof. Borchling kan niet ontkennen, dat hem persoonlijk de eerste weg sympathieker zou zijn, maar in elk geval moet men voor het Vlaamse volk de mogelijkheid openen zijn Germaanse aard onverhinderd te ontwikkelen, terwijl vooral geen oppermachtige invloed van het Hoogduits in de plaats van de opperheerschappij van het Frans, zoals deze tot nu toe bestond, zal mogen treden. Slechts door een verstandig behandelen van de ons zo na aan het hart liggende Vlaamse taal en volksaard zal het ons gelukken de door deze oorlog

natuurlijk zwaar geschokte sympathieën der Vlamingen terug te winnen. Een zelfstandige Vlaamse staat zou daarbij beter dan een Vlaamse provincie van Duitsland dat hoge doel kunnen dienen vanuit de talrijke Duitse staten die de grote Germaanse bond te vormen, welke de hoop onzer toekomst is.

Aldus prof. Brochling over de Vlaamse kwestie.